

Företagsbot och straff

– rekommendationer avseende
belopp och straffmätning vid
miljö- och arbetsmiljöbrott

Riksenheten för miljö- och arbetsmiljömål
2021-03-01

Förord

Riksenheten för miljö- och arbetsmiljömål (REMA) är en nationell åklagarkammare. Vi handlägger således i princip samtliga miljö- och arbetsmiljöbrott i landet.

REMA eftersträvar en enhetlig rättstillämpning över landet.

Med denna självklara utgångspunkt samlas miljöåklagarna i landet med jämna mellanrum och diskuterar hur REMA ska se på straffvärdet för olika gärningar inom vårt ansvarsområde. Diskussionerna utgår från domstolspraxis där sådan finns.

Slutsatserna av sådana diskussioner fastställs av mig i förevarande rekommendationer¹. De tjänar som utgångspunkt för åklagarnas påföljdsyrkanden och yrkanden om företagsbot. Rekommendationerna är föremål för en kontinuerlig översyn med hänsyn till nya rättsfall m.m.

I sammanhanget bör nämnas att Högsta Domstolen i NJA 2014 s. 139 (I) i fråga om företagsbot har uttalat att rekommendationerna bör kunna användas som utgångspunkt för en första bedömning av beloppets storlek.

Kristina Falk Strand

Chefsåklagare

Chef Riksenheten för miljö- och arbetsmiljömål

¹ I tidigare versioner användes begreppet "riktlinjer".

Revisionsavsnitt

I tabellen anges när de olika rekommendationerna senast infördes eller reviderades (med utgångspunkt från 2011-11-09).

Tabell	Datum
Generell revidering	2021-03-01 (övrigt, redaktionell)
Tabell M29-M30	2020-10-19 (lagrum)
Tabell M15-16	2019-02-11 (borttagna)
Tabell M18-M19	2019-02-11 (borttagna)
Tabell M36-37	2019-02-11
Tabell M38	2019-02-11 (införd)
Tabell A5	2019-02-11
Tabell M17	2016-06-09
Tabell M34-M35	2014-06-01
Tabell A3	2013-03-12
Tabell M29-M33	2013-02-26
Tabell M10-14	2011-11-15
Tabell M1-M9	2011-11-09
Tabell M20-28	2011-11-09
Tabell A1-A2	2011-11-09
Tabell A4	2011-11-09

Innehållsförteckning

1	Miljöbrott (MB 29:1).....	6
1.1	Rekommendationer	6
1.1.1	Företagsbot.....	6
1.1.2	Personligt ansvar	10
1.2	Vägledning vid påföljdsval och straffmätning.....	10
1.2.1	Förarbeten	10
1.2.2	Praxis.....	11
1.2.3	Straffskalan.....	11
2	Brott och förseelse mot områdesskydd (MB 29:2-2a)	13
2.1	Rekommendationer	13
2.1.1	Företagsbot och personligt ansvar	13
3	Miljöfarlig kemikaliehantering (MB 29:3).....	17
3.1	Rekommendationer	17
3.1.1	Företagsbot.....	17
3.1.2	Personligt ansvar	18
4	Otillåten miljöverksamhet (MB 29:4).....	19
4.1	Rekommendationer	19
4.1.1	Företagsbot.....	19
4.1.2	Personligt ansvar	23
4.2	Villkorsbrott	23
4.2.1	Företagsbot.....	24
4.2.2	Rekommendationer	24
5	Otillåten avfallstransport (MB 29:4a)	27
5.1	Rekommendationer	27
5.1.1	Företagsbot.....	27
6	Försvårande av miljökontroll (MB 29:5)	28
6.1	Rekommendationer	28
6.1.1	Företagsbot.....	28
6.1.2	Personligt ansvar	28
7	Arbetsmiljöbrott - vållande till annans död (BrB 3:7 och 10).....	29
7.1	Rekommendationer	29
7.1.1	Företagsbot.....	29
8	Arbetsmiljöbrott - vållande till kroppsskada (BrB 3:8 och 10)	30
8.1	Rekommendationer	30
8.1.1	Företagsbot.....	30
9	Arbetsmiljöbrott - framkallande av fara för annan (BrB 3:9 och 10)	32

9.1	Rekommendationer	32
	9.1.1 Företagsbot	32
10	Brott mot arbetsmiljölagen	33
	10.1 Rekommendationer	33
	10.1.1 Företagsbot	33
11	Kompletteringsfaktorer avseende företagsbotens storlek	34
	11.1 Kompletteringsfaktorer	34
	11.2 Näringsidkarens ekonomiska förutsättningar m.m.	34

1 Miljöbrott (MB 29:1)

1.1 Rekommendationer

1.1.1 Företagsbot

Utsläpp av petroleum m.m.

Tabellernas (M1-M7) utgångspunkt är oaktksamhet av normalgraden och rena mängdresonemang.

Tabell M1

Liter	Kronor
0 – 50	5 000 – 50 000 ²
50 - 1000	50 000 – 150 000 ³
1000 – 10 000	150 000 – 250 000 ⁴
10 000 – 20 000	250 000 – 500 000 ⁵
20 000 – 100 000	500 000 – 1 000 000 ⁶
100 000 – 1 000 000	1 000 000 – 5 000 000 ⁷

Vid skada i miljön generellt sett eller fara för skada på särskilt skyddsvärda områden⁸ kan beloppet som rekommendation bestämmas inom intervallet för närmast högre skikt. Tabellen kan även tjäna som ledning vid flytande utsläpp av t.ex. ammoniak, andra koncentrerade syror/baser, skärvätskor och lösningsmedel samt andra ämnen inom samma farlighetsklass (jmf. t.ex. Naturvårdsverkets, Metodik för inventering av förorenade områden, Rapport 49:18).

² Se tabell M2 på s. 7

³ Se tabell M3 på s. 7

⁴ Se tabell M4 på s. 8

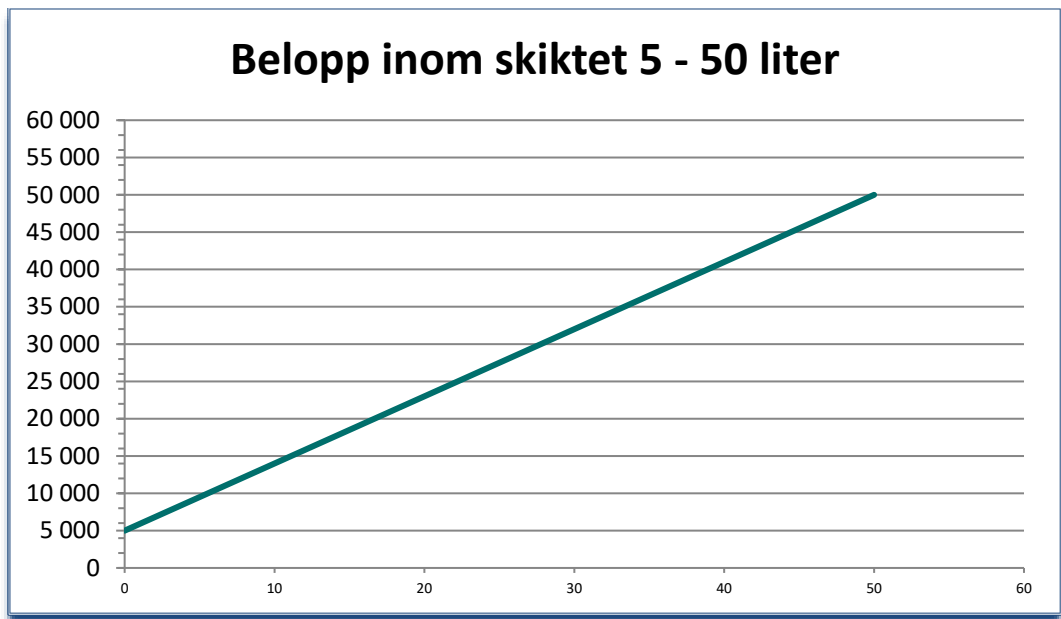
⁵ Se tabell M5 på s. 8

⁶ Se tabell M6 på s. 9

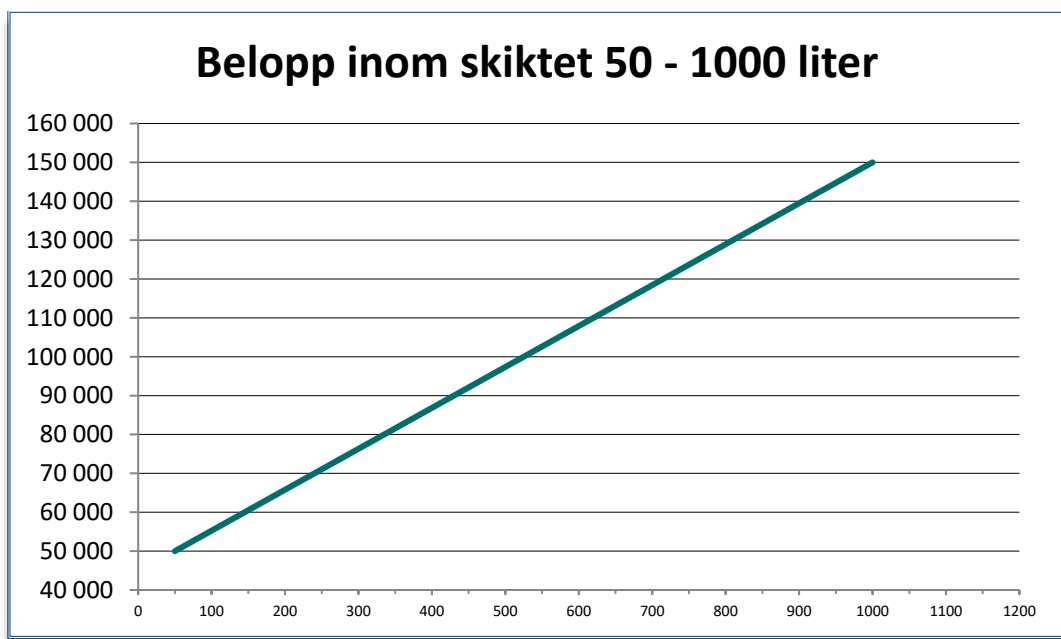
⁷ Se tabell M7 på s. 9

⁸ Med områden kan avses områden av betydelse för vattenförsörjning, biologisk mångfald eller annars särskilt skyddsvärda natur- eller vattenområden.

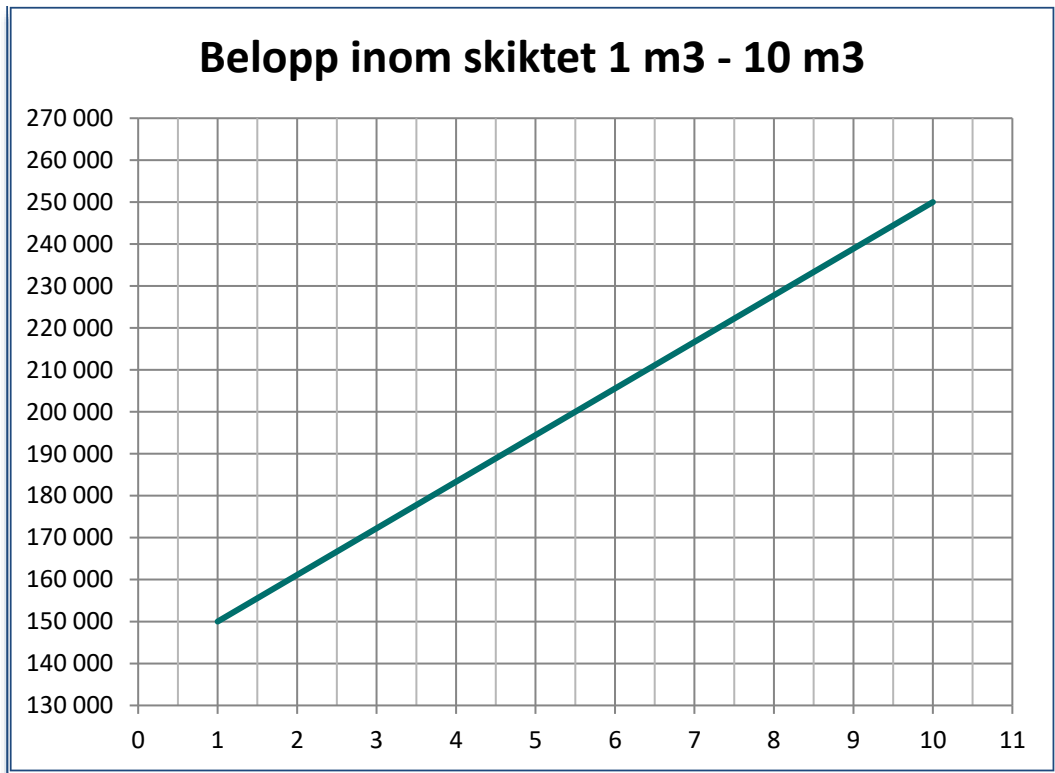
Tabell M2

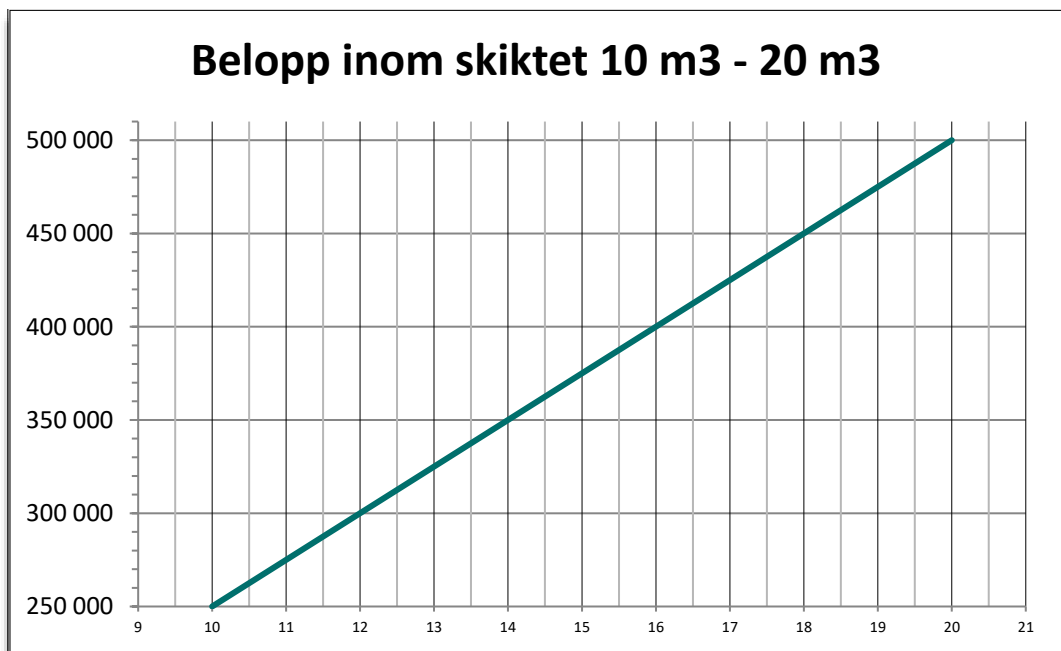
Tabell M3

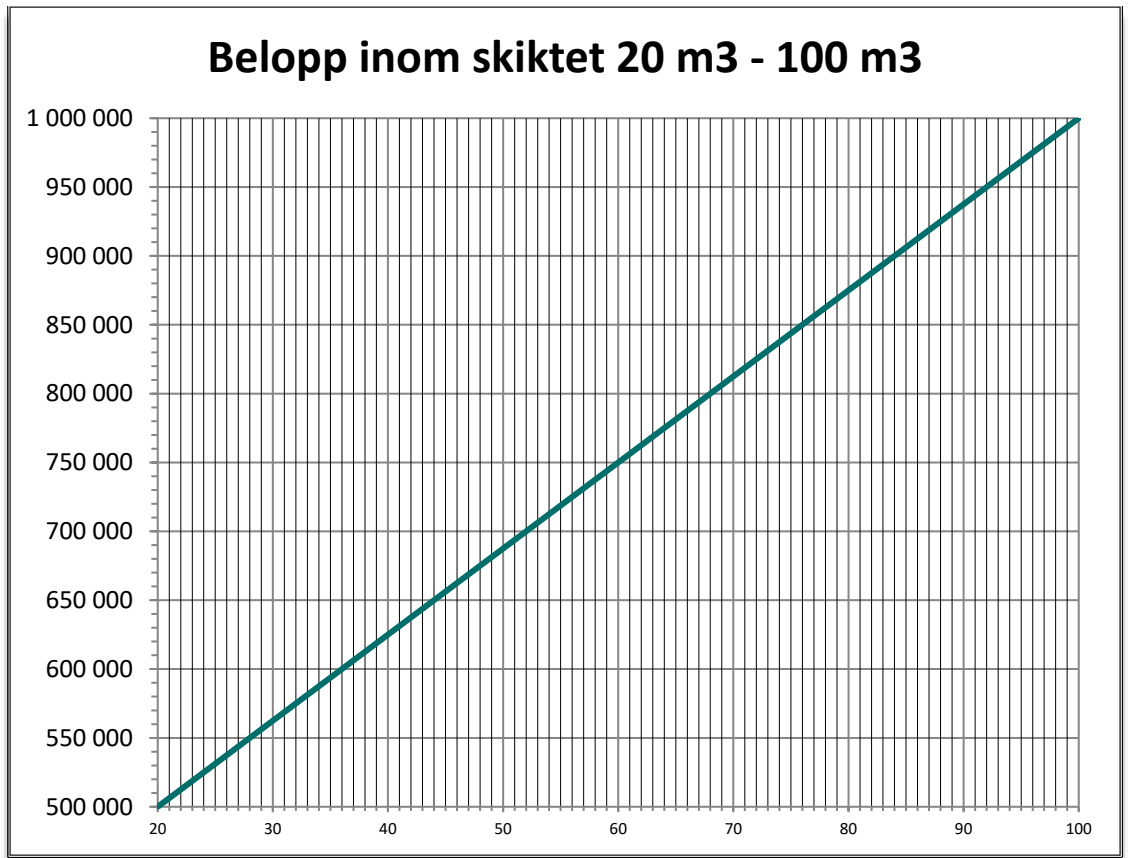
Tabell M4

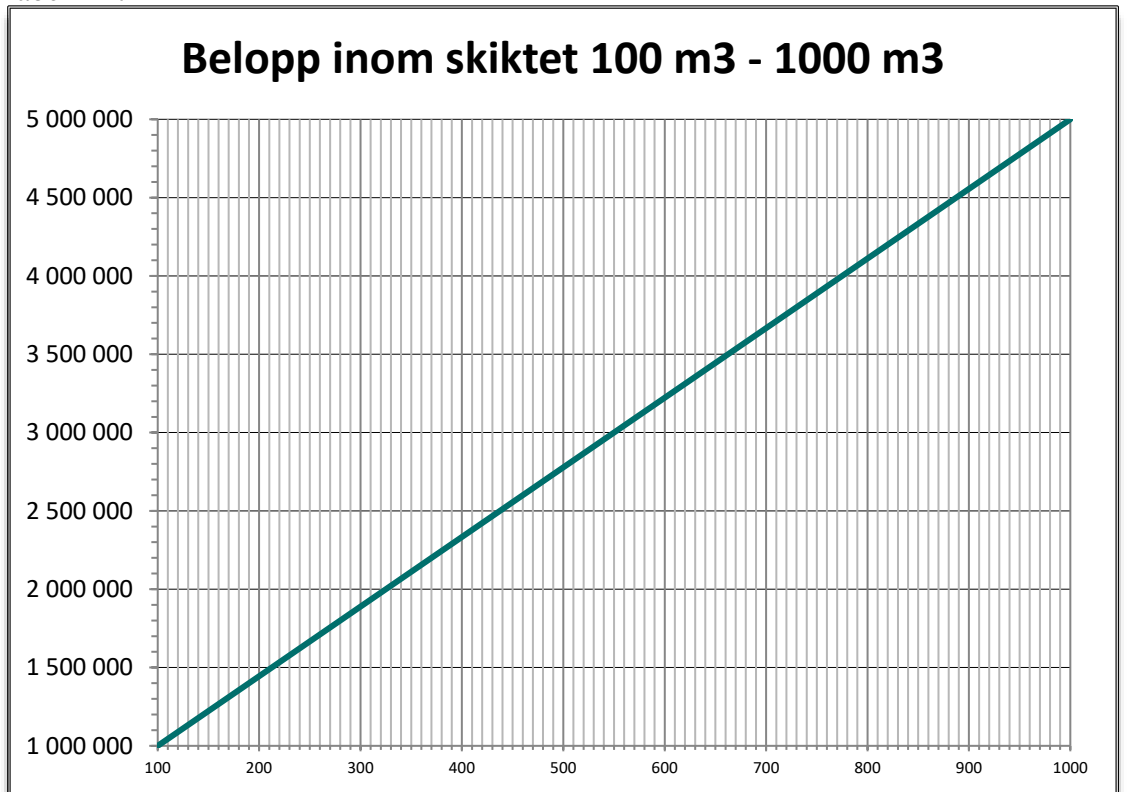
Tabell M5

Tabell M6

Tabell M7

Utsläpp av stallgödsel

Tabell M8

Utsläpp av stallgödsel genom överrinning av svämbrunn/gödselplatta	
Utan direktpåverkan av vattendrag/ vattenområde	25 000 kr
Med direkt påverkan på vattendrag/ vattenområde	25 000 – 50 000 kr

1.1.2 Personligt ansvar

Tabell M9

Skuldform	Rekommendation	Skikt (objektiv skada eller fara)
Oaktsamhet (ej kvalificerad)	Dagsböter 80	40 – 100
Oaktsamhet (kvalificerad)	Vd/Fä/Dagsböter 100-120	60 – Vd/Fä
Uppsåt	Vd/Fä/Dagsböter 100-120	60 – Vd/Fä

Påföljden för miljöbrott kan i normalfallet bestämmas med ledning av skuldformen, det vill säga huruvida brottet har begåtts med uppsåt eller oaktsamhet och om oaktsamheten i så fall har varit kvalificerad.⁹ Beroende på effekten av brottet eller faran för skada som utsläppet kunnat medföra kan påföljden i förhållande till rekommendationen mildras eller bli allvarigare.

1.2 Vägledning vid påföljdsval och straffmätning

1.2.1 Förarbeten

Prop. 2005/06:182 – Straffmätning

Miljöbalkskommitténs förslag om att den nuvarande bestämmelsen om vållande till miljöstörning skall upphävas och att miljöbrott skall omfatta såväl uppsåtligt som oaktsamt brott grundas på synsättet att, när

⁹ Se 1.2 Vägledning vid påföljdsval och straffmätning, s. 13

det gäller brott mot miljön, bör det i straffvärdebedömningen inte göras någon större skillnad mellan uppsåtsbrott och oaktsamhetsbrott.¹⁰

Regeringen delar kommitténs bedömning att samhället måste se mycket allvarligt på brottslighet som begås av en sådan oaktsamhet som ligger nära gränsen för vad som kan anses utgöra uppsåtligt brott. Detta är fallet exempelvis i fråga om medvetet risktagande och direkt nonchallans. Visserligen bör som teoretisk utgångspunkt ett uppsåtligt handlande bedömas strängare än ett oaktsamt, men i det enskilda fallet kan det vara lika straffvärt att medvetet strunta i att vara noggrann och omsorgsfull. Även oaktsamma gärningar bör omfattas av bestämmelsen om miljöbrott och den särskilda oaktsamhetsbestämmelsen i 29 kap. 2 § kan upphävas. En sådan ändring ökar inte risken för att harmlösa överträdelser kommer att straffas hårdare än vad som är motiverat. Redan i dag gäller samma straffskala, utom för grovt brott, och även i fortsättningen måste en straffvärdebedömning göras med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet. Harmlösa överträdelser kommer därför även i fortsättningen att ha ett lågt straffvärde.¹¹

1.2.2 Praxis

RH 2009:17 – Artbrott

Hovrätten för Nedre Norrland anförde 2008-06-04 i B 714-2006 följande.

[Kemtvättarens] hantering av tetrakloreten har förorsakat stor skada vad gäller vattenförsörjningen i Bjästa och har kunnat medföra allvarliga hälsorisker särskilt för människorna i området. Gärningen tillhör dessutom den typen av brott som är svår att upptäcka. Vid uppsåtliga och grovt oaktsamma brott av det slaget föreligger en presumtion för att påföljden ska bestämmas till fängelse (se NJA 2005 s. 263).

1.2.3 Straffskalan

Miljöbalkskommittén har inte föreslagit någon ändring av straffskalan för miljöbrott. Eftersom ringa fall undantas från straffbarhet, menar kommittén att det inte heller finns något behov av att införa en mildare straffskala för ringa straffbara fall. Kommittén har också framhållit att det bör vara **ytterst sällan som ett miljöbrott endast föranleder bötesminimum som påföljd.**

¹⁰ Prop. 2005/06:182, s. 62

¹¹ Prop. 2005/06:182, s. 62 f.

Nyanserade bedömningar måste göras. När miljöbalken infördes konstaterade regeringen att straffskalorna borde ha en sådan utformning och skärpa att de ger utrymme för att vid straffmätningen i det enskilda fallet fullt ut beakta det straffvärde som ett åsidosättande av bestämmelser till skydd för hälsa och miljö kan ha. Det betonades också att de intressen som balken ytterst syftar till att tillvarata är synnerligen skyddsvärda.¹²

Regeringen ansåg att straffskalan för huvuddelen av brotten enligt miljöbalken, däribland brott enligt 29 kap. 1 och 2 §§, borde sträcka sig från böter till fängelse i två år. Någon diskussion om huruvida böter borde tas bort ur straffskalan för miljöbrott eller vållande till miljöstörning fördes inte, men det konstaterades att oaktsamma fall kan ha ett lägre straffvärde vilket motiverade att böter togs in i straffskalan.¹³ ***Miljöbrott bör i allmänhet betraktas med stort allvar, vilket i många fall innebär att ett bötesstraff inte är tillräckligt för att motsvara brottets straffvärde.***

Brott som har sådant straffvärde att ett bötesstraff inte är en tillräckligt ingripande påföljd kan exempelvis vara fall där, utan att brottet är att betrakta som grovt, den miljöförstörande handlingen eller underlåtenheten har medfört en ekonomisk vinning eller skador som inte är obetydliga.¹⁴ Miljöbrott kan dock även utgöras av gärningar med ett förhållandevis lågt straffvärde utan att det för den skull är fråga om ringa brott eller en överträdelse som i stället bör omfattas av miljösanktionsavgift. För att inte behöva dela upp straffskalan för miljöbrott av normalgraden, är det lämpligt att behålla den nuvarande straffskalan. Den är balanserad och tillräckligt vid för att ge utrymme för både de lindriga och de allvarligaste fallen.

¹² Se prop. 1997/98:45, Del 1, s. 527 ff.

¹³ Se prop. 1997/98:45, Del 1, s. 526 ff.

¹⁴ Se prop. 1997/98:45, Del 1, s. 528

2 Brott och förseelse mot områdesskydd (MB 29:2-2a)

2.1 Rekommendationer

2.1.1 Företagsbot och personligt ansvar

Brottstyperna omfattar gärningar av vitt skilda slag. Under bestämmelserna faller allt från den besökande allmänhetens uppträdande i ett skyddat område till stora schaktnings- och byggnadsföretag med bakomliggande ekonomiska intressen. Spännvidden gör det svårt att schablonisera straff och storleken på företagsböter.

Rekommendationerna är framtagna med ledning av domstolspraxis där sådan finns och de avser typfall som varit mer vanligt förekommande. I fråga om brottets subjektiva sida är det normalt svårt att utläsa om en dom avser uppsåtligt brott eller oaktsamhet. I flera fall torde detta hänga samman med en viss oklarhet i behandlingen av rättsvillfarelse¹⁵.

Sammantaget är tabellerna inriktade på ett slags normalfall med ett i sig uppsåtligt agerande som dock kan inrymma viss villfarelse i rättsligt hänseende men som i fråga om den objektiva gärningen inte präglas av varken särskilt förmildrande eller försvårande omständigheter.

Det måste beaktas att de aktuella straffbestämmelserna därutöver täcker brott som oavsett om de berörs nedan kan vara av sådan art eller omfattning eller som medfört sådan skada att rekommendationerna för mer normala fall förlorar sin relevans.

Nedan följer exempel på gärningstyper utan hänsyn till brottsrubricering.

¹⁵ Angående straffrättsvillfarelse se Svea Hovrätts dom av den 26 oktober 2011 i mål nr B 3557-11 i vilken bedömningen gjordes att okunnighet om i lag meddelade strandskyddsbestämmelser inte befriar från ansvar för uppsåtligt brott.

Biotopskydd

Tabell M10

Gärning	Straff	Företagsbot
Fällning av enstaka träd	30-40 db	5 000-25 000 kr
Borttagande av/åverkan på alléer, odlingsrösen, stenmurar och åkerholmar m.m.	40-50 db	25 000-50 000 kr
Fällning av fler träd (< 10)	60 db	25 000-50 000 kr
Körning med skogsmaskin i biotopskyddat område som orsakat markskador	80 db	50 000-100 000 kr
Avverkning (>10 träd), schaktning m.m. med påtaglig skada på biotopskyddsområdet	80 db-Fä	100 000-200 000 kr

Naturreservat

Tabell M11

Gärning	Straff	Företagsbot
Fällning av enstaka träd som inte inneburit betydande skada/risk för betydande skada på miljövärdena	30-40 db	5 000-25 000 kr
Anläggande av mindre tillfartsväg, mindre grävning/schaktning	50-60 db	25 000-50 000 kr
Avverkning av flera träd (>10) eller enstaka/få träd som inneburit skada/risk för skada på miljövärdena)	80 -100db	50 000-150 000 kr
Utvidgning av campingplats (m.h.t. yta och skada)	60-100 db	100 000-200 000 kr
Avverkning, schaktning m.m. med betydande skada	100 db-Fä	100 000-300 000 kr
Uppförande av ny byggnad (komplementbyggnad)	80 db (40 db)	100 000 (50 000) kr

Strandskyddsområde

Tabell M12

Gärning	Straff	Företagsbot
Gärning med privatiserande effekt (Mindre byggnader/tillbyggnader (bod, bastu, husvagn), brygga, staket, skyltar och liknande utvidgning av tomt)	40-60 db	25 000-100 000 kr
Anläggande av väg	40-60 db	25 000-100 000 kr
Grävning/muddring/ uppläggning av muddermassor/schaktning/ utfyllnad i mindre omfattning	40-60 db	25 000-100 000 kr
Omfattande grävningsschaktningsföretag	60-100 db	100 000 – 300 000 kr
Gärning med påtagligt privatiserande effekt (nybyggnad, större tillbyggnad, vidtagit flera åtgärder med sammantagen effekt enligt ovan)	60-100 db	100 000 – 300 000 kr
Utvidgning av campingplats (m.h.t. yta, skada)	60-100 db	100 000 – 300 000 kr

Vattenskyddsområde

(De föreslagna rekommendationerna avser inte fall av miljöbrott genom skadlig förorening av mark eller vatten.)

Tabell M13

Gärning	Straff	Företagsbot
Besprutning inom vattenskyddsområde (tidigare men ej förnyat tillstånd)	40 db	25 000 kr
Övriga överträdelse mot vattenskyddsföreskrifter (i mindre skala hantera/ förvara m.m. avfall, kemikalier etc.)	40 db	25 000 kr
Besprutning inom vattenskyddsområde (har ej och har inte haft tillstånd)	60 db	25 000-50 000 kr

Olika former av förseelse mot områdesskydd – allmänhetens uppträdande skyddat område

Tabell M14

Gärning	Rekommendation
Brytande av kvistar/grenar från träd och växter	Penningböter-30 db
Uppehålla sig i djurskyddsområde	30-40 db
Elda direkt på berg i strid mot föreskrifter för områdesskydd	30-40 db
Medföra okopplad hund i strid mot föreskrifter för områdesskydd	30-40 db
Framföra terrängskoter/motorcykel i strid mot föreskrifter för områdesskyddet (utan påtaglig skada)	50 db

3 Miljöfarlig kemikaliehantering (MB 29:3)

3.1 Rekommendationer

3.1.1 Företagsbot

Detaljisters saluförande av hudvårds- och kosmetikaprodukter innehållande förbjudna ämnen (Tabellerna M15, M16, M18 och M19 borttagna 2019-02-11 p.g.a. ändrad lagstiftning och behov av översyn. Senaste lydelse, se löpnummer 5)

Förbjudet innehåll av kemiska ämnen

Tabell M17

MB 29 kap. 3 § andra stycket p 2, p 4 och p 9	
<p>Saluföra (släppa ut på marknaden) varor med förbjudet innehåll av kemiska ämnen.</p> <p>Se:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Förordningen (1998:944) om förbud m.m. i vissa fall i samband med hantering, införsel och utförsel av kemiska produkter 1b. Förordningen (2012:861) om farliga ämnen i elektrisk och elektronisk utrustning 2. Rådets förordning (EG) nr 1907/2006 (REACH) 3. Rådets förordning (EG) nr 850/2004 (POPS) 	<p>50 000 -150 000 kr</p> <p>Beroende av främst den totala omfattningen/volymen utan större hänsyn till om överträdelsen avsett ett eller flera produktslag.</p>

Barnskyddande förslutning

Tabell M38

MB 29 kap. 3 § andra stycket p 11	
<p>På marknaden tillhandahålla en produkt/föremål utan att följa skyldigheten att förse förpackningen med barnskyddande förslutning.</p> <p>Se artikel 35.2 andra stycket förordning (EG) nr 1272/2008 (CLP)</p> <p>Gäller endast tillverkare, nedströmsanvändare och införare till Sverige (inte återförsäljare).</p>	<p>25 000 kr</p>

Straffrättslig sanktion gäller endast tillverkare, nedströmsanvändare och införare till Sverige medan återförsäljare sanktioneras genom MSA (10 000 kr). Se 7:3 förordningen om miljöstraffsavgifter.

För lämpligt belopp kan en jämförelse göras med MSA vid avsaknad av taktillvarningsmärkning. MSA omfattar i detta fall samtliga aktörer. För tillverkare,

nedströmsanvändare och införare gäller 20 000 kr och för återförsäljare 5 000 kr.

3.1.2 Personligt ansvar

Detaljisters saluförande av hudvårds- och kosmetikaprodukter innehållande förbjudna ämnen (Tabellerna M15, M16, M18 och M19 borttagna 2019-02-11 p.g.a. ändrad lagstiftning och behov av översyn. Senaste lydelse, se löpnummer 5)

4 Otillåten miljöverksamhet (MB 29:4)

4.1 Rekommendationer

4.1.1 Företagsbot

Miljöfarlig verksamhet – tillståndspliktig B-verksamhet

Tabell M20

MB 29 kap. 4 § första stycket 1 b	
Bedriver miljöfarlig B-verksamhet utan tillstånd	100 000-300 000 kr

Bedömningen inom skiktet görs huvudsakligen med ledning av verksamhetens storlek. Förhållandet att verksamheten pågått en längre eller kortare tid kan vägas in men bör normalt tillmätas mindre betydelse då bestämmelsens omedelbara skyddsintresse avser att få till stånd lagstadgad miljöprovning innan verksamheten startas. Verksamhetens relativa miljöstörande potential bör i princip sakna betydelse eftersom sådana faktorer redan beaktats vid klassificeringen av verksamheten till provningsnivå B. Däremot bör vid volymbestämd provningsklassning i förekommande fall kunna beaktas som förmildrande respektive försvårande om verksamheten ligger nära gränsen för C-verksamhet respektive A-verksamhet. I mildrande riktning inom skiktet bör också kunna beaktas fall där t.ex. en lagligen anmäld C-verksamhet p.g.a. successiv produktionsökning har passerat gränsen för B-verksamhet.

Miljöfarlig verksamhet - anmälningspliktig C-verksamhet

Tabell M21

MB 29 kap. 4 § första stycket 1 b	
Bedriver miljöfarlig C-verksamhet utan anmälan	50 000-100 000 kr

Vattenverksamheten - uttag av vatten

Tabell M22

MB 29 kap. 4 § första stycket 1 d-e	
Vattenuttag utan anmälan/tillstånd	2 kr/m ³

Detaljisters saluförande av icke godkända bekämpningsmedel

Gärningen rubriceras som otillåten miljöverksamhet 29 kap. 4 § första stycket 1 miljöbalken och det är då inte möjligt att betrakta en gärning som ringa (se 29 kap. 11 § miljöbalken). Dock kan omständigheterna vara sådana att man inte når upp till straffbar oaktsamhet.

Rekommendationerna gäller om ej annat anges oaktsamhetsbrott.

Tabell M23

MB 29 kap. 4 § första stycket 1 j, k, n	
Saluförande av icke godkända (namnändrade) bekämpningsmedel med reg. nr ¹⁶	5 000 kr
Saluförande av icke godkända bekämpningsmedel utan reg. nr. ¹⁷	5 000-10 000 kr

Grossisters/kedjornas saluförande av icke godkända bekämpningsmedel

Rekommendationerna gäller om ej annat anges oaktsamhetsbrott.

Tabell M24

MB 29 kap. 4 § första stycket 1 j, k, n	
Saluförande av icke godkända (namnändrade) bekämpningsmedel med reg. nr	15 000-25 000 kr
Saluförande av en stor mängd (>1000 st) icke godkända bekämpningsmedel (ej dispens)	75 000-100 000 kr ¹⁸

Skillnaden mellan detaljister och grossister – straffmätning och företagsbot

Kedjor mm och butiker som agerar under ett och samma namn kan vara organiserade på olika sätt. Ibland finns bara ett bolag, en juridisk person, och samtliga butiker är underavdelningar i samma bolag. I dessa fall kan bara en företagsbot utgå eftersom det bara finns en juridisk person. Företagsboten får anpassas därefter. Exempel på näringsidkare som valt att organisera sig på detta sätt är Jula, Rusta med flera. Dessa aktörer är grossister. I andra fall är varje butik en självständig juridisk person och då gäller rekommendationerna

¹⁶ I dessa fall är produkten godkänd under annat namn men har skickats ut till detaljisten med notering om, exempelvis "Bekämpningsmedel Klass 3, reg. nr 1234." Namnändringen skulle ha anmälts men detta har ej gjorts. Möjligheten för detaljisten att upptäcka att produkten namnändrats är i praktiken oftast liten. I dessa fall bör särskilt övervägas om detaljistens oaktsamhet når upp till straffbar nivå.

¹⁷ Produkten saknar reg. nr eftersom den ej är godkänd under något namn.

¹⁸ Omfattningen är helt avgörande för företagsboten.

för detaljister. Exempel på detta sätt att organisera verksamheten är bland annat ICA.

Kontrollera dock i varje enskilt fall hur den aktuella butiken är organiserad. Är den en juridisk person eller inte. En indikation på organisationsform kan du få på "Infotorg" eller "www.allabolag.se".

På en tillverkare, grossist och andra leverantörer av varor kan ställas betydligt högre krav än i normalfallet på en självständig detaljist.

Lagföringen bör samordnas över landet. Om det finns anledning anta att det finns ett samordningsbehov åligger det den enskilda miljöåklagaren att anmäla detta till kammarledningen. Lagföring avseende grossister bör ske där företaget har sitt säte.

Brott mot villkor för dämningshöjd

Dammar indelas i storlek på grund av medelvattenföringen.

Tabell M25

Indelning av dammar	
Små	< 10 m ³ /s
Mellan	10-50 m ³ /s
Stora	> 50 m ³ /s

Beloppet bestäms som rekommendation genom ett grundbelopp adderat med ett tilläggsbelopp i förekommande fall.

Tabell M26

Grundbelopp	
Små	25 000 kr
Mellan	50 000 kr
Stora	100 000 kr

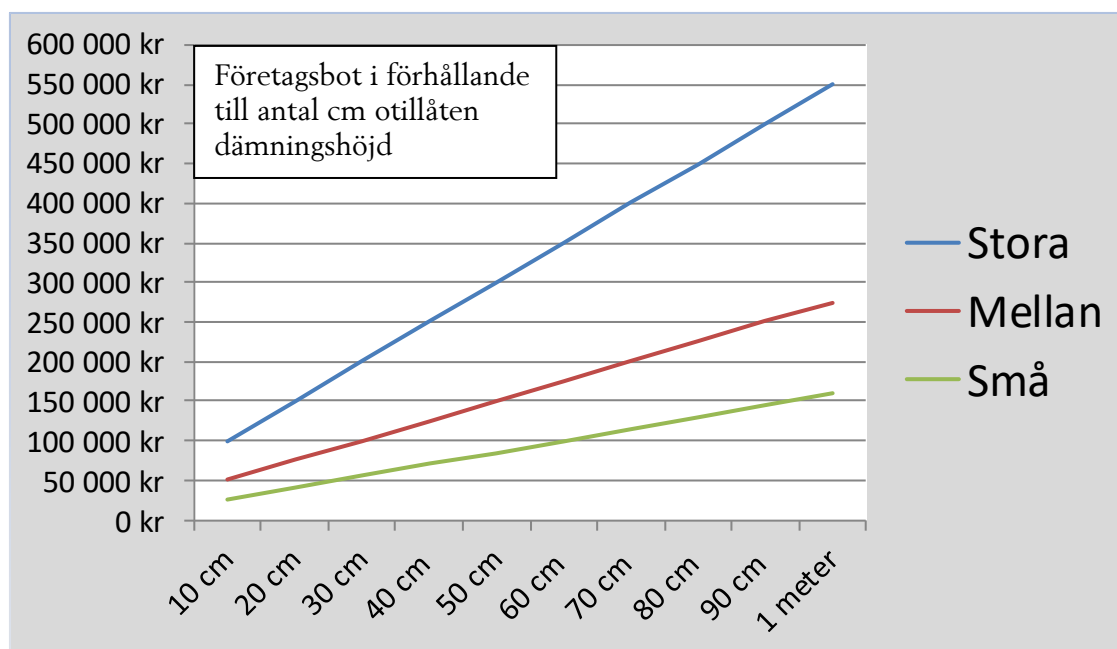
Tabell M27

Tilläggsbelopp – för varje 10 cm över/under den i villkoret bestämda nivån	
Små	15 000 kr
Mellan	25 000 kr
Stora	50 000 kr

Exempel: Vid en damm med medelvattenföring 20 m³ per sekund har överdämning skett med 28 cm. Dammen är i tabellen en "mellanstor damm" och grundbeloppet bestäms till 50 000 kr. 28 cm innebär att dämningen passerat 10 cm och 20 cm vilket ger två tilläggsbelopp d.v.s. 2 x 25 000 kr eller totalt 50 000 + 25 000 + 25 000 = 100 000 kr som rekommendation. Man ligger här nära 30 cm överdämning vilket skulle kunna beaktas.

Om över- eller underdämning inte framstår som endast tillfällig utan har fortgått under lång tid såsom vid medveten magasinering bör beloppet justeras uppåt motsvarande 1-3 tilläggsbelopp. Brottet kan normalt anses ringa vid kortvarig över- eller underdämning med upp till 5 cm.

Tabell M28

Utan tillstånd överlåter kemiska produkter

Tabell M29

MB 29 kap. 4 § första stycket 1 j	
Överlåtelse av särskilt farliga kemiska produkter (Se 7 § förordningen (2008:245) om kemiska produkter och biotekniska organismer)	50 000 kr

4.1.2 Personligt ansvar*Utan tillstånd överlåter kemiska produkter*

Tabell M30

MB 29 kap. 4 § första stycket 1 j	
Överlåtelse av särskilt farliga kemiska produkter (Se 7 § förordningen (2008:245) om kemiska produkter och biotekniska organismer)	40-60 dagsböter

4.2 Villkorsbrott

Villkor som meddelas i samband med tillstånd, godkännanden eller dispenser kan avse förpliktelser av tämligen skilda slag. Villkoren kan därför väga olika tungt från miljöskydds- eller naturvårdssynpunkt. Det följer redan av att de verksamheter eller anläggningar som kan bli föremål för villkorsreglering utgörs av allt från de allra största processindustrierna till enkla privata avloppsanordningar. Man kan därför lägga en såväl kvantitativ som kvalitativ aspekt på en enskild villkorsöverträdelse i förhållande till den skada eller fara som överträdelsen kan medföra.

Villkor förekommer inom flera olika miljörättsliga områden såsom områdesskydd, vattenverksamheter, kemikalierregleringen och framför allt miljöfarlig verksamhet. De skyddsintressen som ligger bakom uppställande av olika slags villkor varierar därför beroende på sammanhanget.

Inom området för miljöfarlig verksamhet avser de mest centrala villkoren normalt att direkt förhindra eller begränsa utsläpp eller andra störningar i omgivningen. Sådana utsläppsvillkor har vanligtvis ingen motsvarighet inom natur- eller vattenvårdsområdet där villkoren istället kan handla om t.ex. byggnaders fysiska utformning eller dämmningsnivåer vid vattenreglering. Inom samtliga rättsområden kan dock normalt göras en viss distinktion mellan villkor som har en direkt verksamhetsreglerande och därmed miljöskyddande eller naturvårdande effekt och sådan villkor av mer administrativ karaktär som kan avse t.ex. en skyldighet att ge in vissa uppgifter till en myndighet.

Nu berörda skillnader medför att det skyddsintresse som bär upp ett visst villkor kan väga olika tungt. Sådana skillnader bör i sin tur återverka på straffvärdebedömningen vid en överträdelse.

4.2.1 Företagsbot

Någon enhetlig domstolspraxis föreligger inte. Ett exempel från Hovrätten och ett från tingsrätten kan dock tjäna som vägledning:

Hovrätten för västra Sverige (2009-04-22, B 5056-08) ålade ett bolag en företagsbot med 150 000 kr för bl.a. otillåten miljöverksamhet bestående i överträdelse av två villkor meddelande i samband med tillstånd till täktverksamhet. Företagsboten avsåg där utöver också försvårande av miljökontroll. Villkoren medförde skyldighet för bolaget att dels sätta ut gränsmarkeringar i täktområdet och dels förse en inom täktområdet uppställd dieselcistern med ett invallningstråg till skydd mot markförorening vid läckage. Hovrätten anförde att villkorsöverträdelserna hade fortgått under längre tid och särskilt att underlåtenheten att efterfölja villkoret avseende invallning hade kunnat medföra en betydande miljöskada. Vidare anförde hovrätten att företagsbotens belopp borde bestämmas klart högre än vad det skulle ha kostat att åtgärda felen.

Av domen kan inte utläsas i vilken utsträckning försvårande av miljökontroll påverkade företagsbotens storlek men hovrätten uppehöll sig vid straffmätningen endast vid villkorsöverträdelserna. I fråga om dessa kan det ena villkoret karaktäriseras som en direkt miljöskyddande åtgärd även om något utsläpp inte hade skett. Villkoret rörande gränsmarkeringarna hade mer en funktion av att möjliggöra en effektiv verksamhetskontroll. En rimlig slutsats är att villkoret avseende oljecisternen ansågs väga tyngst och som sådant motiverade ett belopp på 75 000 – 100 000 kr. Det var inte aktuellt att här bedöma graden av avvikelse från villkoren eftersom konstruktionen av dessa medförde dessa antingen iakttagits eller inte.

Inget av de villkor som var aktuella i detta fall når dock i skadlighetshänseende upp till eller kan jämföras med sådana villkor som direkt reglerar utsläppsnivåer för t.ex. dioxiner, bensen eller arsenik och liknande.

Kalmar TR 2011-10-12, B 1208-10 hade att bedöma företagsbotens storlek i mål om överträdelse av två villkor rörande krav på dels invallning av en större cistern samt dels krav på spillskydd vid känsliga punkter. Boten bestämdes till 150 000 kr sammanlagt för överträdelserna där villkoret rörande invallning av cisternen måste antas ha vägt tyngst och i sig borde motsvara en bot på minst 100 000 kr.

4.2.2 Rekommendationer

Nedan i *Tabell M31* angivna rekommendationer tar sikte på överträdelse av villkor meddelade i samband med tillstånd till miljöfarlig verksamhet enligt 9 kap. MB. För vissa slags villkor vid vattenverksamhet (dämningshöjd och vattenuttag) hänvisas till avsnitt 4 tabellerna M22 och M25-28. I övriga delar rörande vattenverksamhet kan nedanstående tabell tjäna till viss vägledning. Villkor i samband med strandskyddsdispenser aktualiserar sällan företagsbot och berörs därför inte i tabellerna. *Tabellerna M32 och M33* avser två

specialfall. Det finns särskild anledning att beträffande villkorsbrott betona att det handlar om rekommendationer med ett betydande utrymme för avvikelser i enskilda fall.

Villkorsbrott - Miljöfarlig verksamhet MB 29 kap. 4 § första stycket p 2

Tabell M31

Typ av villkor	Belopp	Anmärkning
ADMINISTRATIVA VILLKOR Villkor rörande administration/kontroll Ex: - Lämna information till TSM - Utföra besiktning eller kontroll - Ge in förslag till kontrollprogram - Redovisning av utredning - Samråda med TSM - Utföra gränsmarkeringar - Annat liknande	25 000 – 75 000 kr (riktpunkt 50 000)	Inom intervallet kan hänsyn tas till villkorets koppling till för omgivningen viktiga störningsmoment
MILJÖSKYDDANDE VILLKOR Ex: - Krav på invallning/hårdgjorda ytor /tak - Bullerskydd (fysiska och tidsmässiga) - Avfallshantering - Begränsning av volym/förbrukning (ej tillståndsmening) - Produktval - Annat liknande	50 000 – 200 000 kr (riktpunkt 100 000)	Beroende på art och omfattning. ¹⁹
UTLSÄPPSBEGRÄNSNINGAR	100 000 – 500 000 (riktpunkt 150 000)	Inom intervallet bestäms beloppet med hänsyn till utsläppets art och omfattning. Det översta skiktet av intervallet används främst vid betydande utsläpp av särskilt miljöfarliga ämnen.

¹⁹ Underlåtenhet att efterfölja villkor om invallning eller andra skyddsåtgärder motsvaras ofta av en ekonomisk besparing som kan uppgå till betydande belopp. Sådana ekonomiska fördelar bör principiellt inte hänföras till straffmätningen utan istället föranleda en särskild förverkandetalan enligt BrB 36:4.

Villkorsbrott - Specialfall miljöfarlig verksamhet MB 29 kap. 4 § första stycket p 2 – jordbruk

Tabell M32

Typ av villkor	Belopp
Jordbruksverksamhet - Villkor för gödsel förvaring och spridning	25 000 - 50 000 kr

Villkorsbrott – kemikaliehantering – godkännande av bekämpningsmedel miljöfarlig verksamhet MB 29 kap. 4 § första stycket p 2

Tabell M33

Typ av villkor	Belopp
Villkor i samband med godkännande av bekämpningsmedel riktade till innehavare av godkännandet.	100 000 kr

5 Otillåten avfallstransport (MB 29:4a)

5.1 Rekommendationer

5.1.1 Företagsbot

Krav på förhandskontroll vid avfallstransporter

Tabell M34

MB 29 kap. 4a § första stycket 1, 2, 4, 6 ²⁰ , 7, 11, 12, 13 och 14	
Överträdelser i samband med kravet på förhandskontroll vid transport av avfall eller försök därtill	4 500 kr/ton avfall, dock lägst 20 000 kr

Exportförbud av avfall

Tabell M35

MB 29 kap. 4a § första stycket 3, 5, 6 ²¹ , 9 och 10	
Överträdelse av exportförbud enligt artikel 34 och 36 Rådets förordning (EG) nr 1013/2006 eller försök därtill	10 000 kr/ton avfall, dock lägst 40 000 kr

²⁰ Om krav på förhandsanmälan i mottagarlandet.

²¹ Om förbud i mottagarlandet.

6 Försvårande av miljökontroll (MB 29:5)

6.1 Rekommendationer

6.1.1 Företagsbot

Underlåten anmälan till produktregistret

Tabell M36

MB 29 kap. 5 § p 5		
Underlåten anmälan till produktregistret vid tillverkning eller införsel av kemiska produkter	Mängd/år	Belopp
	100 kg – 25 ton	25 000 kr
	> 25 ton – 50 ton	50 000 kr
	> 50 ton – 100 ton	100 000 kr
	> 100 ton – 1000 ton	100 000 kr + 110 kr per ton som överstiger 100 ton
	> 1000 ton	200 000 kr

6.1.2 Personligt ansvar

Tabell M37

MB 29 kap. 5 § p 5	
Underlåten anmälan till produktregistret vid tillverkning eller införsel av kemiska produkter	40 – 60 dagsböter

I NJA 2016 s 1093 ålades ett företag företagsbot om 200 000 kr. Företagets VD dömdes till 60 dagsböter. Företaget hade under ett år fört in 392,17 ton kemiska produkter och uppsåtligen underlåtit att anmäla detta till Kemikalieinspektionen. HD anslöt sig till hovrättens bedömning i fråga om bötesstraffens och företagsbotens storlek. Hovrätten konstaterade att det rörde sig om stora kvantiteter kemiska produkter och att det är av stor vikt att Kemikalieinspektionen får tillgång till information om vilka produkter ett företag importerar för att kunna bedriva tillsyn på ett effektivt sätt. Vad gäller dagsbotens storlek beaktade hovrätten bland annat att anmälan gavs in relativt kort efter att sista datum passerat och att Kemikalieinspektionen redan hade tillgång till viss information. Samtidigt konstaterades att det var fråga om återfall i likartad brottslighet. I en dom från Göteborgs tingsrätt (meddelad 2013-12-20, mål B 7648-13) ålades ett bolag företagsbot om 100 000 kr. Bolaget hade under ett år fört in 782 ton kemiska produkter utan att anmäla detta till Kemikalieinspektionen. Vid fastställande av företagsboten beaktade tingsrätten bland annat den stora volym varor som förts in utan anmälan och betydelsen av att Kemikalieinspektionen får tillgång till information för att kunna bedriva tillsyn på ett effektivt sätt.

7 Arbetsmiljöbrott - vållande till annans död (BrB 3:7 och 10)

7.1 Rekommendationer

7.1.1 Företagsbot

Oaktsamhetsbrott av normalgraden (objektivt och subjektivt)

Tabell A1

BrB 3 kap. 7 och 10 §§	
Dödsfall	1 000 000 kr ->

8 Arbetsmiljöbrott - vållande till kroppsskada (BrB 3:8 och 10)

8.1 Rekommendationer

8.1.1 Företagsbot

Oaktsamhetsbrott av normalgraden (objektivt och subjektivt)

Tabell A2

BrB 3 kap. 8 § första stycket och 10 §	
Allvarlig skada ²²	400 000-1 000 000 kr
Skada av normalgraden ²³	200 000-400 000 kr
Lindrig skada ²⁴	100 000-200 000 kr

Grovt brott

Tabell A3

BrB 3 kap. 8 § första stycket och 10 § (grovt brott)	
Allvarlig skada ²⁵	800 000–1 400 000 kr
Skada av normalgraden ²⁶	500 000–800 000 kr
Lindrig skada ²⁷	300 000–500 000 kr

²² Exempelvis betydande invalidisering, betydande förlust av kroppsdelar/funktioner eller annars svår skada med lång konvalescens eller bortfall av framtida arbetsförmåga.

²³ Exempelvis frakturer, svårare sår/muskelskador, skada på inre organ, vanställning, lång sjuk-skrivning.

²⁴ Utan att vara ringa – t.ex. fingerfrakturer, sårskador, kotkompressioner, beaktansvärd sjuk-skrivning.

²⁵ Exempelvis betydande invalidisering, betydande förlust av kroppsdelar/funktioner eller annars svår skada med lång konvalescens eller bortfall av framtida arbetsförmåga.

²⁶ Exempelvis frakturer, svårare sår/muskelskador, skada på inre organ, vanställning, lång sjuk-skrivning.

²⁷ Utan att vara ringa – t.ex. fingerfrakturer, sårskador, kotkompressioner, beaktansvärd sjuk-skrivning.

Andra stycket till 3:8 anger vilka omständigheter som särskilt skall beaktas vid bedömningen om grovt brott. Kvalifikationsgrunderna tar delvis sikte på en annan typ av försvårande omständigheter än de som enligt BrB 36:9 skall beaktas vid företagsbotens bestämmande. Det finns därför inte någon absolut eller omedelbar koppling mellan bedömningen grovt brott och en högre företagsbot. Normalt präglas dock det grova brottet av sådana kvalificerade gärningsomständigheter som motiverar en i förhållande till brott av normalgraden högre företagsbot.

9 Arbetsmiljöbrott - framkallande av fara för annan (BrB 3:9 och 10)

9.1 Rekommendationer

9.1.1 Företagsbot

Framkallande av livsfara och fara för svår kroppsskada hos annan

Tabell A4

BrB 3 kap. 9 och 10 §§	
Livsfara	minst 400 000 kr ²⁸
Fara för svår kroppsskada	minst 200 000 kr ²⁹

²⁸ Se Avsnitt – Företagsbotens storlek (FB) för vägledningen vid bestämmande av företagsbots belopp, s. 37

²⁹ Se Avsnitt – Företagsbotens storlek (FB) för vägledningen vid bestämmande av företagsbots belopp, s. 37

10 Brott mot arbetsmiljölagen

10.1 Rekommendationer

10.1.1 Företagsbot

Tabell A5

AML 8 kap. 1 § och 2 §	
Brott mot arbetsmiljölagen	25 000 kr
Arbetsgivare som i strid med AML 8 kap. 2 § punkt 4 utan giltigt skäl tar bort en skyddsanordning eller sätter den ur bruk	50 000 kr

11 Kompletteringsfaktorer avseende företagsbotens storlek

Olika faktorer kan påverka brottets straffvärde och bör, beroende på omständigheterna i det särskilda fallet, påverka företagsbotens storlek i endera riktningen.

11.1 Kompletteringsfaktorer

Följande faktorer bör alltid medföra en höjning av företagsbotens storlek i förhållande till rekommendationerna ovan.

- Grov oaktsamhet (medvetet risktagande eller objektivt sett grov avvikelse från aktsamhetskravet), kan också utgöra kriterier för grovt brott, se nedan
- Fara för påtagligt svårare skada än den som inträffat
- Näringsidkaren tidigare ålagd företagsbot

11.2 Näringsidkarens ekonomiska förutsättningar m.m.

Den 1 januari 2020 infördes nya bestämmelser om företagsbot som bland annat innebär att ett företags ekonomiska ställning (större företag) kan ligga till grund för en förhöjd företagsbot vid allvarigare brottslighet, d.v.s. i de fall sanktionsvärdet uppgår till 500 000 kr eller mer (se BrB 36 kap. 8–9 §§).

I övriga fall (och vid all tillämpning av äldre bestämmelser) skall näringsidkarens/företagets ekonomiska förutsättningar i princip inte beaktas vid företagsbotens bestämmande (prop. 2005/06:59). Om det ändå finns anledning till det t.ex. vid jämkning så kan följande faktorer ge ledning för bedömningen av företagets storlek.

- Omsättning
- Vinst
- Fritt eget kapital
- Antal anställda